

סמסטר ראשון כבר בתיכון - תוכנית אקדמיזציה בלמידה משולבת – תשפ"ז

טיפוגרפיה כבסיס לחשיבה עיצובית דרך ומחקר מורפולוגי של האות היהודית
והישראלית

1. אודות התוכנית: רציונל פדגוגי ומטרות

תוכנית "סמסטר ראשון כבר בתיכון" מנגישה השכלה גבוהה איכותית ומטפחת כישורי למידה אקדמיים ומחקריים בקרב תלמידי תיכון בדגש על שוויון הזדמנויות וצמצום פערים חברתיים.

הלימודים בתוכנית מאפשרים חיזוק תחושת המסוגלות וצבירת נקודות זכות אקדמיות (נ"ז) כבר במהלך הלימודים בתיכון.

התוכנית מייצרת סינרגיה ייחודית בין עולם האקדמיה לחינוך העל-יסודי בתחומי העיצוב והתקשורת החזותית. **הרציונל הפדגוגי** נשען על תפיסה אינטגרטיבית המשלבת עקרונות חשיבה עיצובית ומחקרית (Design Thinking) באמצעות למידה מבוססת פרויקטים (PBL). התוכנית מציעה עומק מקצועי ומדעי לצד התאמה תרבותית וערכית מעמיקה למוסדות החינוך הממלכתי-דתי (חמ"ד) והחרדי, ומותאמת ליישום בכלל בתי הספר בארץ.

מטרות התוכנית:

- **חשיפה אקדמית:** הקניית יסודות מדעיים ומעשיים בעולם התקשורת החזותית והטיפוגרפיה העברית.
- **חשיבה עיצובית ומחקרית:** פיתוח מיומנויות חקר עצמאיות מבוססות מחקר שטח (תצפיות, תיעוד) ומחקר שולחני (סקירה עיונית).
- **טיפוגרפיה וצורניות:** ביסוס גוף ידע והבנה מורפולוגית של האות העברית, תולדותיה וישומיה העכשוויים.
- **פתרון בעיות חזותי:** חיזוק היכולת לתרגם מושגים מופשטים ואתגרים תקשורתיים לכדי תוצרים חזותיים מנומקים.
- **כלי פרזנטציה (Pitch):** הקניית מיומנויות רטוריות וחזותיות להצגת רעיונות וקונספטים עיצוביים מול קהל וצוות שיפוט.
- **זהות ותרבות בעיצוב:** פיתוח שפה עיצובית הרגישה למקורות הכתב היהודי והעברי, המקשרת ביניהם לבין חשיבה חזותית עכשווית ומודעות תרבותית.

2. הגדרת התוצר הסופי והציפיות המקצועיות

המשימה כוללת פיתוח סדרה טיפוגרפית קונספטואלית המבוססת על מחקר של גופן עברי, מעצב פונט, בהקשר תרבותי, היסטורי או חברתי. התוצר המרכזי יכלול סדרה של שלוש כרזות (Posters) המקיימות קשר רעיוני, צורני ומערכתי ביניהן, כאשר הטיפוגרפיה משמשת כמרכיב החזותי המרכזי וכמחולל הגרפי הראשי של הסדרה.

מבנה התוצרים:

א. **סדרת כרזות טיפוגרפית**- הגשת סדרה מלאה של שלוש כרזות מקוריות בפורמט אחיד, המבוססות על קונספט משותף ושפה חזותית משותפת.

הסדרה תכלול שלוש מתודולוגיות ביצוע שונות:

1. טכניקה ידנית בלבד- כגון: הדפס ידני, שבלונות, קולאז', חיתוכי נייר, קליגרפיה ידנית
2. כרזה בשימוש תוכנות אדובי בלבד- תוך מתן צומת לב: היררכיה טיפוגרפית, גריד, יחסי טקסט-חלל, קומפוזיציה, טיפול מקצועי במשקלי אות.
3. כרזה משולבת- תחילת עבודה ידנית והמשך באמצעות סריקה, עיבוד ושילוב אלמנטים בתוך תוכנות אדובי.
4. פרזנטציה- הצגת התהליך הכוללת:

1. מחקר עיוני והסטורי
2. סקירת המעצב או הגופן הנבחר
3. ניתוח תרבותי וצורני
4. לוחות השראה
5. מחקר שטח ותיעוד חזותי
6. סקיצות ותהליכי פיתוח
7. ניסויים חומריים
8. רפלקציה על תהליך העבודה
9. תיעוד שלבי קבלת החלטות עיצוביות ונימוקים
10. תוצר מוגמר.

דוגמאות לתוצרים מוגמרים בסדרה:

1. **סדרה בנושא "אות, תרבות ומקום"**: שלוש כרזות החוקרות פונט עברי מסורתי (כמו 'פרנק-ריהל' או 'הדסה') ומשלבות אותו בתוך הקשר חזותי

אורבני מודרני, תוך פירוק והרכבה מחדש של האותיות ליצירת דימוי גרפי חדש שמביע מתח תרבותי.

2. **סדרה בנושא "ניגודים בכתב"**: סדרת כרזות המבוססת על טקסט קצר מן המקורות, שבו כרזה אחת חוקרת את הפן הקליגרפי הידני (מסורת), כרזה שנייה

מציגה פרשנות דיגיטלית וגיאוטרית נקייה (חדשנות), והכרזה השלישית מייצרת היברידיות חזותית המשלבת בין השתיים.

3. **סדרה בנושא "אות- מילה- אות"** סדרה המתארת מחקר צורני אודות המשמעות הנוצרת בזכות הקשר בין האות הנבחרת והמילה הכתובה. לדוגמא: בית - עולם - אני - מהירות - שמח וכו

3. סגל אקדמי וחובת הליווי הפדגוגי (דגש מנחה)

התוכנית פותחה ומונחית בהובלת ראש המחלקה לתקשורת חזותית, המעצב שחר ויטונסקי. ליווי ופקוח, ראש המכללה ד"ר אפרת גרוסמן

פרופיל המרצים המומחים:

- **נחמיה בועז:** מרצה ותיק במחלקה לתקשורת חזותית באמונה. מעצב גרפי בכיר, טיפוגרף ומומחה להוראת הטיפוגרפיה. בעל עשרות שנים של ניסיון אקדמי ומעשי בפיתוח מערכות לימוד, מיתוג מורכב ומחקר מורפולוגי של האות העברית.

מודל הליווי והנחיית המורות:

מתוך הבנת החשיבות של הנגשת החומר המקצועי לשטח, **המרצה המנהל את הקורס מחויב לליווי פדגוגי ומקצועי מלא של המורות המלמדות בכיתות.** הליווי אינו מסתכם בהרצאות כלליות, אלא כולל:

- **ליווי שלב אחר שלב:** סיוע מתודי במעבר בין שלבי הפרויקט השונים (ממעבר מקולאז' למחקר שטח, וממחקר לביצוע הדיגיטלי).
- **ליווי פרטני ואישי:** זמינות למענה על שאלות מקצועיות ספציפיות, מתן משוב (פידבק) אקדמי ממוקד על סקיצות של תלמידים שהמורות מעלות, והכוונה דיפרנציאלית לכל בית ספר בהתאם לאופיו וצרכיו.

4. השתלמות המורים (30 שעות) - כותרות ופריסת נושאים

במקביל להוראה בכיתות, המורות משתתפות בהשתלמות מקצועית ייעודית בהיקף של **30 שעות, הנפרסת על פני חצי שנה (עד חודש ינואר).** להלן כותרות מערכי השיעור והנושאים המרכזיים:

- **מפגש 1: מבוא לאקדמיזציה וחשיבה עיצובית (PBL)**
  - *תוכן:* הרציונל של תוכנית "סמסטר ראשון", תיאום ציפיות, והבנת מתודולוגיית הלמידה מבוססת הפרויקטים בעיצוב.
- **מפגש 2: האנטומיה וההיסטוריה של האות העברית**
  - *תוכן:* האבולוציה הצורנית של הכתב העברי, הכרת חלקי האות, וניתוח פונטים קלאסיים ומודרניים כמחוללי תרבות וזהות.
- **מפגש 3: מתודולוגיות חקר - ממחקר שולחני למחקר שטח**
  - *תוכן:* כיצד להוביל תלמידים לביצוע תצפיות איכותניות ותיעוד טיפוגרפי במרחב הציבורי, ניתוח חזותי של הממצאים.
- **מפגש 4: בינה מלאכותית (AI) ככלי מחקר בסביבה פדגוגית**
  - *תוכן:* שילוב מבוקר של כלי בינה מלאכותית יוצרת לצורך סיעור מוחות, גיבוש קונספט וניתוח טקסטואלי, ללא פגיעה בחשיבה המקורית של התלמיד.
- **מפגש 5: מתרגיל דקונסטרוקציה ידני לפיתוח קונספט דיגיטלי**
  - *תוכן:* ניתוח תרגילי הקולאז' והנחיית התלמידים במעבר מהעולם הידני לעבודה מורכבת בתוכנות Adobe.
- **מפגש 6: בניית סדרת כרזות והיררכיה חזותית**
  - *תוכן:* עקרונות לפיתוח שפה עיצובית אחידה בסדרה גרפית, קומפוזיציה מתקדמת, וטיפול בטקסט כצורה וכתוכן במרחב הפורמט.
- **מפגש 7: מיומנויות פרזנטציה, הערכה אקדמית וארגון ה"פיץ" (Pitch)**
  - *תוכן:* כלי משוב והערכה, הכנת התלמידים להצגת הפרויקט, בניית ספר הפרויקט האקדמי וסגירת ציונים לקראת הגשה דיגיטלית.

*יתקיים מפגש ראשון פרונטלי סדנאי בתאריך 15.7.26 למורים כחלק מההנחיה, ולתלמידים יום שיא מלא סדנאות במהלך מחצית א ובתיאום מול אמונה המכללה האקדמית.

5. לוח זמנים, אבני דרך והגשת ציונים (עד ינואר)

הפרויקט מהווה את המיני-פרויקט הראשון של כיתה י"א ומסתיים באופן מוחלט **עד תום מחצית א' (חודש ינואר)**. להלן לוח הזמנים המחייב להגשות שלבי הביניים והציון הסופי:

תוצר נדרש מהתלמידה	שלב הפרויקט	תאריך יעד / אבן דרך

סוף ספטמבר	שלב א' + ב'	הגשת תרגיל פתיחה טיפוגרפי (קולאז' ידני סרוק בגריד)
אמצע נובמבר	שלב ג'	הגשת קובץ מחקר חזותי (תצפיות שטח + איסוף באמצעות כלי AI).
סוף דצמבר	שלב ד'	הגשת סקיצות מתקדמות ומפותחות בתוכנות הגרפיות עבור 3 הכרזות בסדרה.
אמצע ינואר	שלב ה'	הגשה סופית דיגיטלית למכללה האקדמית אמונה: סדרת 3 הכרזות המוכנות לדפוס + סרטון פיץ' קצר או פרזנטציה מקוונת.
סוף ינואר	ציון ואקרדיטציה	מתן ציון אקדמי סופי על ידי סגל המכללה והזנת הציון למערכת הפיקוח (20% מציון הברגרות הכולל).

מבנה מקצוע עיצוב 5 יח"ל

מבנה למידה כולל קורס טיפוגרפיה עברית		מבנה למידה 891580		
שאלון חדש: קורס אקדמי XXXXXX				
עבודת גמר : XXXXX				
סה"כ עבודת גמר = 5 יח"ל				
כיתה יוד - חובה	יסודות העיצוב	סטודיו בדגש על הוראת תוכנות	יסודות העיצוב	כיתה יוד - חובה
כיתה יא - חובה	מיני פרויקט	מיני פרויקט בחירת כלי מחקר אחד	מיני פרויקט בחירת כלי מחקר אחד	כיתה יא - חובה
	מחקר שטח/ מחקר שולחני	מחקר שטח/ מחקר שולחני	מחקר שטח/ מחקר שולחני	

עבודת גמר בצוות של 2			עבודת גמר בצוות של 2		כיתה י"ב חובה		
מרכיבי ציון הגמר של התלמיד			מרכיבי ציון הגמר של התלמיד				
20%	קורס אקדמי י"א	סמסטר ראשון בתיכון*					
10%	יסודות העיצוב (יוד)	תוכנית לימוד תוכנית	10%	יסודות העיצוב (יוד)	תוכנית הלימוד		
10%	מיני פרויקט (י"א)		20%	2 מיני פרויקט (י"א)			
20%	ספר פרויקט : חריש-זריעה - נביטה		25%	ספר פרויקט: חריש + זריעה + נביטה			
25%	הנצה - פריחה		30%	הנצה + פריחה			
5%	עבודת צוות		5%	עבודת צוות			
10%	פרזנטציה		10%	פרזנטציה			
100%			סה"כ	100%			סה"כ

אי עמידה בדרישות הקורס בכיתה י"א

תלמידה שלא הגיש לאקדמיה את תוצרי מיני פרויקט י"א במחצית א של השנה יידרש לגשת בכיתה י"ב לעבודת גמר 891589 לפי דרישות המקצוע כפי שמפורסמות ומעדוכנות

תלמיד נעדר /לא מתפקד , לא יוכל להשלים את הקורס החסר בכיתה י"ב .

בברכת הצלחה,

צוות המחלקה לתקשורת חזותית באמונה- המכללה האקדמית לאמנויות ועיצוב, ירושלים.

צוות הפיקוח של מגמת אמנויות העיצוב.